

Alois a Vilém Mrštíkové – Maryša

Autor:

Alois Mrštík

- prozaik
- dramatik
- vystudoval učitelský ústav, pak učil v několika jihomoravských obcích
- později byl jmenován správcem školy v Divákách u Hustopečí, kde žil až do své smrti
- přispíval do Moravské orlice, Zlaté Prahy, Lumíru, Světozoru, Národních listů, Máje aj.

Vilém Mrštík

- prozaik
- dramatik
- překladatel
- stěží vystudoval Gymnázium a odstěhoval se do Prahy
- po nedokončeném studiu práv se -plně věnoval literatuře a publicistice
- přispíval do časopisů Lumír, Literární listy, Národní listy, Česká revue
- prosazoval umění pravdivé, usilující o nápravu světa.
- díky nedostatku peněz byl nucen se vrátit na Moravu, s čímž se však nikdy nesmířil (myslel si, že jediné místo, kde může něco znamenat je Praha).
- vyzdvihuje mravní hodnoty lidí, tvrdě odsuzuje bezohlednost a honbu za majetkem
- svůj život ukončil sebevraždou

Alois a Vilém Mrštíkové patří do české realistické prózy (odraz v díle...nezkreslenost událostí, poselství příběhu, a jiné v rovině reality) 2. poloviny 19. století. Psali venkovskou prózu. Zobrazovala především sociální rozpory, nespokojenost venkovského lidu s politickou, národní i sociální situací, také snahu o lepší postavení žen ve společnosti.

Celková charakteristika:

- literární druh: sociální drama
- nacházíme zde prvky surového naturalismu: přímo na jevišti se vraždí (vražda je jediná Maryšina obrana)

Doba a místo děje: odehrává se roku 1886 v jihomoravské vesničce

kompozice: chronologická. Dílo rozděleno na jednání (5) a výstupy tragédie o 5 dějstvích – podle vzoru antického dramatu děj se odvíjí rychle a neodbývá od hlavní myšlenky.

1) Expozice

(úvodní představení postav nebo tématu) = Začátek díla, kdy jsou představovány jednotlivé postavy vystupující v díle.

2) Kolize

dějový úsek, který následuje po úvodní expozici a rozvíjí dramatickou zápletku.

objevují se zde první střetnutí hrdiny s jinou osobou, někdy se sebou samým a dějová zauzlení.

Kolize probíhá až do vyvrcholení, má stupňovat divákův zájem) = Část díla, kde se Francek loučí s Maryšou, až po jeho návrat z vojny.

Vyostřují se zde vztahy mezi rodiči, Vávrou a Maryšou

3) Krize

(vyvrcholení děje dramatu nebo románu) = Návrat Francka z vojny a jeho vydávání jeho lásky k Maryši na odiv.

4) Peripetie

(dějový zvrat v dramatickém i epickém díle, obrat ve vývoji událostí) = Část kdy si Lízal uvědomuje, že udělal chybu a chtěl by vrátit vše.

Dále také období, kdy Francek přesvědčuje Maryšu, aby s ním odjela a ona odmítá.

5) Katastrofa

(tragické rozuzlení děje) = Vražda Vávry, z důvodu naprosté bezvýchodnosti situace a Maryšino přiznání

Vrcholné dílo české realistické dramatiky. Sociální drama ze soudobého vesnického života. Sřet milostného citu, peněz a předsudků v tragickém osudu dívky ze slovácké vesnice, donucené rodiči ke sňatku s mužem, kterého nemiluje.

Hlavní postavy a jejich charakteristika:

- postavy v dramatu jsou z různých sociálních vrstev. Předsudky a bezcitná moc peněz jsou personifikovány především v jednání Maryšiny rodičů. Jednotlivé postavy nejsou vykresleny schematicky a černobíle.

Maryša

- Mladá dívka
- poslušná dcera
- na příkaz svých rodičů, na tlak z jejich strany však končí tragicky
- musí je uposlechnout, vykoná tak čin proti své vůli, jen aby uposlechla všechny náboženské (cti otce svého a matku svou) a společenské zásady
- sňatek je pro ni jen životním neštěstím.
- milující žena, trpící pro svou lásku

Vávra

- mlynář, který se oženil s Maryšou
- nebere si ji však z lásky, jen kvůli penězům.
- vdovec, má 3 děti
- ke své bývalé ženě byl velmi krutý a zlý, jak ví sama Maryša od své kamarádky
- jeho chování je však velmi sebevědomé.

Lízal

- postava sedláka, který viděl dřív peníze a potom štěstí svého dítěte, později svých činů litoval a chtěl vše napravit, Maryša však už o nápravu nejevila zájem a otcí řekla že na to měl myslet již dřív, než ji provdal, ale nyní je již pozdě.

Francek

- chudý mládenec, který velmi usiluje o Maryšu
- nemá otce, jeho matka se živí prací u sedláků
- odchází na vojnu, z ní se pak vrací jako dospělý člověk s dospělými názory
- k Vávrovi se nechová jako k někomu „vyššímu“, ale bere ho jako sobě rovného

Děj a kompozice:

Je to drama o pěti jednáních s proměnou (třetí jednání je o dvě léta později než jednání první). Maryša je dcera bohatého Lízala. Miluje Francka, který je ale velmi chudý, a proto Maryšin otec Lízal vztahu mladé dvojice nepřeje. Naopak chce dceru provdat za vdovce mlynáře Vávru, který vlastní celý mlýn a několik polí, ale je o dost starší než Maryša. Lízalovi se proto velmi hodí, že Francek odchází na vojnu. Francek se přišel za Maryšou rozloučit, ale Lízal ho od domu zahnal. A tak se Francek vrátil ještě jednou a s Maryšou se rozloučil a slíbil ji věrnost.

Mezitím vyjednává Lízal sňatek Maryši s mlynářem Vávrou, který chtěl po něm určitou sumu peněz pro Maryšu, aby mohl zaplatit své dluhy. Lízalovi se to zdálo moc, ale nakonec se domluvili. Když se Maryša dověděla, koho si má vzít, prosila rodiče, aby ji Vávrovi nedávali. Matka jí domlouvala, že se s mlynářem bude mít dobře, že mlýn mu dobře vynáší a Franckovi, tonu ji nedá. Maryša se však obává, že ji Vávra bude bít stejně jako předchozí ženu a navíc je na ni příliš starý a vůbec se jí nelíbí.

Když přišel svatební den, přijel si pro ni Vávra s kočárem. Maryša jej prosila, aby si ji nebral, ať jí nekatí život. Ten jí sliboval, že se bude u něho mít dobře, že jí udělá vše, co jí na očích uvidí. A tak nezbývalo Maryši než si mlynáře vzít. Vávra se k ní nechová vůbec pěkně, bije ji, protože ví, že ho nemiluje. Maryša na své rodiče úplně zanevřela, protože jim nedokáže odpustit, že ji prodali tak špatnému člověku. Jednou, když ji Lízal uvidí, jak jde manželovi pro pivo, jen se na sebe podívají, ani slovo si neřeknou. Sedlákovi přinese sluha lístek od soudu, kde stojí, že ho Vávra žaluje pro peníze.

Za tři roky se vrátil Francek z vojny. Na nic nedbal a vydal se za Maryšou, i když věděl, že je vdaná. Vždyť ji stále miloval. Ani ji nemůže poznat. Maryša je bledá, hubená a smutná. Dá se s ní do řeči a jde ji doprovodit. Tím chce ukázat celé vesnici, ale hlavně Vávrovi, že se Maryši nevzdá a že na ni nezapomněl. Lízal si uvědomil, jak jeho dcera žije a proto se rozhodl, že ji vezme domů. Maryša však nechtěla, protože věří ve svátost manželskou a nechtěla udělat svým rodičům ostudu. Přemlouval Maryšu, aby s ním odjela do Brna. Tam je pro oba práce zajištěná. Maryša, i když ho milovala tak se bála. Francek se s ní chce sejít v noci u splavu, ale Maryša nechce, také se bojí, že by ho mohl Vávra zastřelit, ale to Franckovi vůbec nevadí. Když se Vávra vrátí domů z hospody, tuší, že Maryša někoho měla doma. Maryša mu nic nechce prozradit a zatlouká. Je si docel jistý, že to byl Francek. Vezme pušku a jde ke splavu. Vávra po Franckovi střílí, ale nedokáže se trefit. Maryša byla rozhodnuta jinak. Ráno, když Vávra odcházela do své práce, uvařila mu žena kávu, do které nasypala jed. Vávra se napil a začal vlídně hovořit k ženě. Sliboval, že už se nebudou hádat a budou spolu žít spořádaným životem. Vávra dopil zbytek kávy a klesl k zemi mrtev. Když přišli sousedé a viděli mrtvého mlynáře, Maryša se ke všemu přiznala.

S postupným vývojem příběhu můžeme sledovat i změnu chování starého Lízala. Zpočátku hamižný muž a despotický otec s předsudky nakonec zjišťuje, že štěstí nezávisí pouze na penězích. Umíněná Maryša však na své rodiče zanevře kvůli křivdě, kterou na ní spáchali a není schopna jim odpustit, že jí zničili život. Původně veselá dívka zatrpkne a zahořkne a nenávidí celý svět včetně svých rodičů. Majetek, jehož součástí jako předmět obchodu se stává člověk a láska, se stane příčinou tragédie.

Jazyk a styl:

Autoři využili realistického popisu prostředí moravské vesnice a venkovského života. Do děje

jsou začleněny lidové písně s živou muzikou, kroje, skutečný způsob, jakým probíhalo loučení s rekruty apod. Jazyk postav užívá ve značné míře nářečních slov, které jsou kombinací hanáckého, slováckého a brněnského dialektu. Srovnáme-li jazyk Maryši a Lízala, Maryša využívá nářečních výrazů méně, čímž autoři ukazují vytlačování dialektu školní spisovnou mluvou u mladších postav. Použitím tohoto jazyka nás autor zavádí skutečně do dávných dob, kdy se na vesnicích mluvilo takovými nářečím.

Maryša má být výzvou k čtenáři, k zápasu proti světu, který nadřazuje peníze nad štěstí člověka, vybídnutí žen, aby se bouřily proti různým omezením a předsudkům, a proti každému, kdo by chtěl manipulovat s člověkem.

Okolnosti vzniku díla:

Dílo je částečně výsledkem sporu o charakter národního divadla mezi zastánci realismu a romantismu. Původně se jednalo o Aloisův záměr vesnického románu, který na radu Viléma začal koncipovat jako drama. Podkladem byl nucený sňatek, který byl na vesnicích běžný. První a čtvrtý akt si autoři kompletně vymysleli, inspirací pro třetí bylo vyprávění jednoho z jejich přátel a pátý akt vycházel ze skutečného sousedního případu, který se stal v Brně.

Vliv díla:

Hra byla poprvé uvedena na scéně Národního divadla a soudobou kritikou byla přijata nejednoznačně. Kritikové měli námitky proti ústřední postavě, její motivaci a také způsobu, jakým se hra dívá na život na vesnici. Od její premiéry uplynulo mnoho času a v rolích hlavních postav se vystřídal celá řada amatérských i profesionálních herců. Hra se za tuto dobu zařadila ke klasickým dílům a na českých jevištích se objevuje pravidelně.

Charakteristika období:

Realismus:

- opakem romantismu
- typizace = typický hrdina v typické situaci
- objektivní přístup autora – autor se neztotožňuje s hrdinou
- byl odpovědí na tehdejší umění, které popisovalo život hlavně bohatých a spokojených lidí, nebo fiktivních či historických osob. Jako předstupeň realismu je považována renesance.
- přesné a všestranné studium společenského života, nitra člověka, zobrazení každodenního života
- zobrazuje průměrného člověka, realistický román je zrcadlem společnosti, kronikou jejích mravů